

13

114

LIBER SEN

TENTIARVM PRIMVS,
qui de mysterio sacrosanctæ Trinitatis agit, continet distinctio-
nes XLVIII.

Distinct. I. περιόχη.

Res & signa libri prodit distinctio
prima,

Quis uti liceat rite, quibusque fruatur.

Totus sacre pagine tractatus præcipue versatur, uel in rebus, quæ ipsæ per se intelliguntur, uel in signis, quæ ad quippiam significandum adhibentur: Cuiusmodi sunt Veteris iuxta ac Noui Testamenti sacramenta, quorum illa gratiam tantum designabant, hæc quam designant, etiam simul gratiam impertiunt. Sed hoc inter res & signa interest, quod cum ipsa signa etiam res quædam sint, non contra quæ

B uis

DE S. TRIN.

uis res ad significandum aliquid notæ sunt institutæ. Verum cum de rebus primo loco agendum sit, earum distinctio hic notanda est, quod aliæ res sunt, quibus fruendum est, in quibus ipsa per se uoluntas delectata conquiescit, qualis solus deus est, beatitudinem nobis imparties: aliæ res sunt, quibus utendum est, quæ ipsæ propter se non expetuntur, nec beatitudinem tribuunt, sed ad eam contendentibus aliquid adminiculi & subsidiij afferunt, qualis mundus est, & omnia quæ eius ambitu continentur. Tertio loco res quædam sunt, inter prædictas quasi mediæ, quæ superioribus illis utuntur simul ac fruuntur, ut homo & angelus. Ita patet, frui (si proprie eius uerbi notio intelligatur) non aliud esse, quam amore rei alicui inhærere propter seipsam: Vt uero esse, amore rei alicui inhærere, quæ non ipsa propter se expetatur, sed ad id, quo perfruendum est, referatur.

Quæ

114
LIBER I.

115

Quæ cum ita sint, patet nec homi-
ne fruendum esse, nisi in deo: nec
uirtutibus, nisi quatenus instrumē-
ta fortè sunt, ac media, quibus ad
deum perueniatur. Ipse uero Deus
cū nos diligit, non frui nobis, sed v-
ti quodam modo dicitur, etsi ali-
ter, quàm nos ipsis rebus utimur.
Ipse enim bonorum nostrorum nõ
eget, nec ad suam utilitatē, sed no-
stram usum nostri transfert. Quan-
quam ad ipsius gloriam id perti-
net, & ut suam bonitatem nobis in-
exhaustam patefaciat. Sed his posi-
tis, de perfruendis rebus (hoc est,
de sancta & indiuidua Trinitate)
nunc superest, ut dicamus.

Distinct. 2. Periocha.

Splendida personis tribus est essen-
tia simplex,
Hoc instrumentum monstrat u-
truncq; tibi.

Vera ac pia fide tenendum est,
quod Trinitas unus ē, et solus
uerus Deus, Vnde & omnes ca

B 2 tholici

DE S. TRIN.

tholici doctores hoc secundū scri-
pturas sanctas docere intenderūt,
scilicet quod pater & filius & spi-
ritus sanctus sunt unius substan-
tiæ, & sunt unus deus inseparabili
æqualitate, & tamen pater non est
filius, nec spiritus sanctus, nec econ-
tra, sed omnes tres personę sunt ho-
mouision, hoc est, vnius substantię.
Vnde non est aliud pater, & aliud
filius, & aliud spiritus sanctus. s. in
essentia, sed alius. s. in persona. Hęc
autem fidē primō astruere ex scri-
pturis, & postea rationibus catho-
licis, & exemplis contra aduersari-
os veritatis defendere oportet.
Quantum ad scripturas uerō atti-
net, hęc ita se habere, ex authorita-
te & ueteris & noui testamēti pro-
lixè in textu id comprobatur.

DIST. .3. periocha.

Nota creature monstrant vestigia
trinum

Esse deum ac vnum, monstrati-
mago quoq̃.

Essen-

15

LIBER I.

116

Essentia diuina unitas, & personarum trinitas, ex creaturis aliquo modo inuestigari potest, de quo & philosophi aliqua cognouerunt. Et unitas quidem dei cognoscitur ex opere, quod est mundus, quod ostendit Dei potentiam ex eo, quod omnes creaturae sunt mutabiles: Is uero a quo haec sunt, est immutabilis: & ex eo quod omnia bona & meliora ab eo procedunt, ut ab optimo, & ut a pulcherrimo omnia pulchra. Trinitas etiam personarum in creaturis inuestigari potest aliquo modo per id, quod in se ostendunt unitatem, speciem, & ordinem, quae personis appropriantur. Expressius autem trinitatis imago deprehenditur in mente humana, quantum ad illa tria, quae sunt intellectus, memoria, & uoluntas: uel mens, notitia, & amor. Veruntamen & in his oportet fidem suffragari, & imagines illae multum imperfectae diuinam representant trinitatem.

B 3 Distin-

DE S. TRIN.

DIST. 4. Periocha.

Quod deus ipse deum genuit, quod
tres deus vnus

Personæ, sanxit non temerata fi-
des.

Illa quidem vera est & conceden-
da, Deus genuit deum: Nō autem
illa, Deus genuit se deum, vel ali-
um deum. Ex ea enim sequeretur,
idem generasse seipsum, vel plures
esse deos, quorū vtrūq; falsum est.
Neq; secunda sequitur ad primam,
sed quod genuerit filium, aut aliū
in persona. Illa ergo, deus pater ge-
nuit deum, qui non est Deus pater,
id est, filium, qui non est pater, qui
deus est, vera est, cū solam perso-
nalem significet alietatem. Si verō
exponatur, qui nō est idem deus cū
deo patre, falsa est, quia in ea alie-
tas essentię importatur. Tres ergo
personę sunt, vna dietas. Et vnus
deus ē, tres personæ. Et vnus deus,
īpsa Trinitas. Et vna substātia, tres
personæ. Et econtra, Trinitas est v

nus

nus deus, & tres personæ dicuntur
esse vna essentia.

DIST. 5. Periocha.

Nō genita, aut genuit diuina essen-
tia, quamuis

Natura genitus filius ipse patris.

Essentia in diuinis, nec generat,
nec generatur. Hinc negandæ
sunt illæ, Pater genuit diuinā
essentiam, diuina essentia genuit fi-
lium, diuina essentia genuit diuinā
essentiam. Alioquin vel essentia
non esset essentia: vel idem gene-
raret seipsum, vel haberet esse, per
id quod ab eo genitum esset, quæ
omnia sunt inconuenientia. Vnde
& à simili Augustinus probat quod
pater non est sapiens sapientia ge-
nita, cum idem sit ei sapere & esse.
Licet autem filius sit diuina es-
sentia, non tamen per hoc pater
genuit essentiā, sed genuit hoc, quod
ipse est, id est, genuit filium, qui
est idem essentialiter cum ipso.

B 4 Quod

DE S. TRIN.

Quod autem authores dicunt essentiam filij, esse de essentia patris, intelligendum est, filius, qui est essentia, est de patre, qui est eadem essentia. Quod etiam authoritates quaedam dicunt patrem genuisse filium de sua substantia, & non de nihilo, intelligendum est, id est, genuit filium, qui est eiusdem naturæ cū eo.

DIST. 6. Periocha.

Quamuis in deo idem natura sit atque voluntas,

Conuenit illi aliquid, quod tamen huic minime.

Pater in diuinis filium genuit nō necessitate, cū in Deum nulla cadat coactio: nec voluntate, cū in eum nulla cadat mutatio. Quamuis autē in deo idem sint re ipsa natura, voluntas, quia tamen ratione, ac habitu differunt, nihil obstat aliquid posse conuenire naturæ, quod non conueniat voluntati. Hinc nec inconueniens est, dicere filium esse filium naturaliter, & non voluntate.

te. Et est simile de voluntate dei, & eius scientia, quæ se ad plura extendit, quàm voluntas. Dicitur tamen deus volens genuisse filium, sicut & sapiens & potens ipsum genuit, sed non voluntate præcedente vel accedente, quasi prius voluerit, & post ea genuerit, vel contra, ut hæretici opponerent.

DIST. 7. Periocha.

Patri eadem & gnato diuina potentia, gigni

Qua potuit soboles, & generare patrens.

AD hoc quod quæritur, an pater potuerit, aut etiam voluerit generare filium, affirmatiuè respondendum est. Nec ex hoc sequitur patrem aliquid posse, aut velle, quod filius non possit, aut non velit: quia ibi posse, & velle generare, non est aliquid, sed ad aliquid. Hinc quod filius non potest, nec vult generare, non arguit in eo impotentiam, cum eiusdem sit potentiæ cum

B s patre,

DE S. TRIN.

patre, sed pertinet ad proprietatē
ipsius persone, cuius est posse, & vel
le nasci, quod q̄dem in eo ē eadem
potentia, quę in patre est potentia,
qua potest & vult generare, sicut &
in vtrisque est eadem sapientia, & na
tura. In filio ergo non est potentia
generandi, si ad proprietatem refe
ratur intelligentia: quamuis bene,
si ad naturam. Tunc enim idem
sunt, posse generare, & posse gene
rari.

DIST. 8. Periocha.

Est solus verē deus immutabilis at
que

Simplex, est solus scilicet esse suū.

Solus deus, seu diuina natura ve
rē est immutabilis, ac simplicissi
ma. Ac verē quidem est, quia sine
omni nō actualitatis admixtione
constat. Nempe cum esse eius sit æ
ternum, quod nec præteritionē vl
lam, nec futuri accessionem reuera
agnoscit. Est autem immutabilis,
quia est ipsum suum esse, quod im
possi-

possibile est aliter disponi, quã est.
Neq; enim verissima esset, si muta-
ri posset. Neq; aliqua sunt in eo ac-
cidentia, secundum quæ mutetur,
neq; per loca, vel tempora, vel affe-
ctiões variatur, vt fit in creaturis.
Simplicissima verò est, & sine om-
ni compositione, vel multiplicatio-
ne, & sic vere & proprie simplex, cū
in ea nulla sit partium vel acciden-
tium, vel formarum diuersitas. Un-
de nec alicui prædicamentorū sub-
iicitur, nec proprie substãtia appel-
latur. Neq; verò simplicitati ipsius
nominū multiplicitas, quæ de ipsa
dicuntur, repugnat, quia omnia ea
vnum significāt: nec ipsa excludit
personarum trinitatem, quia singu-
læ deus sunt.

DIST. 9. Periocha.

Nate coeternum te dicimus esse pã-
renti,

Dictus ab eterno te genuisse parēs.

VNus deus sunt tres diuinæ per-
sonæ, & sunt idem in natura,

B 6 distin

DE S. TRIN.

distincte tamen in personalitate.
Hinc quavis filius alius sit à patre,
cum sit ab eo genitus : non tamen
fuit pater antequam filius, cum di-
vinæ personæ sint inuicem coæter-
næ. Nec valet, quod Arrius hæreti-
cus inferre nitebatur, scilicet, quia
natus est, & habet principium, er-
go non est æternus. Etenim æter-
nus pater æternum genuit filium.
Alioquin & pater aliquando fuisset
sine filio, & sapientia, quod est ab-
surdum. Est autem illa æterna ge-
neratio iuxta Prophetam ineffabi-
lis. Vnde nec præsumi debet à quo-
quam de plena ipsius cognitione.
Ad exprimendum autem æternita-
tem filij, melius dicitur semper na-
tus, quam semper nasci, quamvis &
illud à quibusdam dicatur.

DIST. 10. Periocha.

Spiritui sancto quavis tribuamus
amorem,
Personis tribus est attamen vnus
amor.

Spiri-

Spiritus sanctus est amor siue cha-
 ritas, seu dilectio patris, & filii.
 qua scilicet se inuicem diligunt,
 Vnde & per modum voluntatis pro-
 cedit. Quamuis autem accipiendo
 nomen charitatis essentialiter, que
 libet diuinarum personarum sit cha-
 ritas, & omnes sint vna charitas, si-
 cut & vna sapientia: tamen spiritus
 sanctus solus est charitas procedens,
 sicut filius sola sapientia genita. Est
 autem haec charitas substantia, &
 deus. Vnde aequalis patri & filio,
 est spiritus sanctus. Quamuis etiam
 hoc nomen, spiritus sanctus, omni-
 bus conueniat personis: nam ut pa-
 ter spiritus est, & sanctus, sic etiam
 filius: conuenienter tamen tertia
 persona eo nominatur, quod ab a-
 liis duabus habet originem.

DIST. II. Periocha.

Ex patre & nato procedit spiritus
 almus,

Quamuis dissideat nomine graeca
 fides.

B 7 Secura

DE S. TRIN.

Secundum sacræ scripturæ veritatem & noui testamenti auctoritates, dicere oportet spiritum sanctum à patre & filio procedere: Nec hoc est contra id quod in concilijs determinatum est, vt Græci aliqui cõtendebant, dicentes spiritum sanctum à patre tantum procedere. Longe enim differût aliud docere, & idem quod determinatũ est, vltcrius explicare, quod est in proposito. At quia & ipsi Græci spiritum sanctum dicũt esse etiam spiritum filij, verbis contendentes in sententia cum Latinis cõueniunt, si capere vellent. Quam etiam sententiam quidam maiores eorũ satis expresse in scriptis suis posuerunt.

DIST. 12. Periocha.

Spiritus ex nato non manat plenus ipso,

Quam patre, nec spirat filius ante patrem.

A Patre spiritus sanctus nec prius nec posterius processit, q̄ à filio,

20
LIBER I.

121
lio, nec cōtra, propter ea quod ibi
nulla est tēporis successio, vel dura-
tio, Vnde nec habet locum quæstio
illa, an processerit spiritus sanctus
iam nato filio, vel adhuc nascitu-
ro. Nam omnes personæ sunt coæ-
ternæ. Hinc etiam nec maiore per-
fectiōe dignitatis, nec plenius à pa-
tre procedit, q̄ à filio, sed æque per-
fectè ab utroq;. Principaliter tamē
& propriè à patre mittitur per fili-
um, eò quod pater à nullo est, filius
autem hoc habet à patre.

DIST. 13. Periocha.

Quamuis accipiat naturam flamen
eandem

Cum nato, natus non tamen esse
potest.

Q Vanquam ab utroq;, scilicet à
patre & filio, spiritus san-
ctus procedat: non tamē
per hoc filius eorum, quasi patris &
matris, dici potest. Hoc enim absur-
dissimum esset, & à fidelium auri-
bus alienum. Quamuis etiam tam
filius

DE S. TRINIT.

filii quàm spiritus sanctus à patre procedat, alio tamen modo. Nam filius procedit per modum nature, & ideo dicitur genitus & procedens. Omne enim quod generatur, procedit, & non e contra. Sed spiritus sanctus procedit per modum uoluntatis, sicut datus, non autem ut natus. Sic ergo procedens tantum dicitur, & non natus. Neq; tamen per hoc spiritus sanctus dici debet ingenitus, sicut nec genitus: quia nec est pater, nec filius.

DIST. 14. Periocha.

Spiritum ab æterno pater ut cum pignore spirat,

Tempore sic placito mittere uterq; solet.

Gemma est spiritus sancti processio, æterna scilicet, & temporalis: quarum prima ineffabiliter à patre & filio sine tēpore processit: secūda uero est, qua spiritus sanctus mittitur ad sanctificādam creaturam rationalem. Et hac quoque

que processione ab utroque procedit. Est autem illa processio seu missio gratiæ spiritus sancti collatio. Et hinc dominus discipulis bis dedit, scilicet post resurrectionem, quando in eos insufflauit, & post ascensionem in die Pentecostes, ad significandum duplicem dilectionem, scilicet dei & proximi, quam spiritus sanctus in nobis operatur. Datur autem spiritus sanctus personaliter cum suorum donorum distributione. Vnde nec ab aliqua creatura quantumcunque sancta, sed à solo deo, datur spiritus sanctus, nisi instrumentaliter, quia à nulla creatura procedit.

DIST. 15. Periocha.

Quando creaturam sacro aspiramine mundat,

Se dat muneribus spiritus ipse suis

Etiam à seipso datur spiritus sanctus. Nam ipse deus est & donum

Dat ergo, quia deus: & datur, quia donum: sicque dat seipsum, quia

opera

DE S. TRINIT.

Opera trinitatis (cuius ipse est persona) exteriùs sunt indiuisa. Vnde quod vna facit, & alia facit. Nam & ipse filius seipsum in scripturis mittere dicitur. Qui etiam filius, licet semel tantum in carnem missus sit, in mentes tamen castas quotidie mittitur à tota Trinitate. Patri autem qualitercunque mundo appareat, tamen mitti non conuenit: quia ipse ab alio non procedit, sed est processions author & principium. Per quod tamen filius & spiritus sanctus, minores eo non sunt, sed eiusdem cum eo dignitatis & essentiae.

DIST. 16. Periocha.

Quo nos diligimus, flamen putat esse Magister

Hoc magis augeri, quo magis ardet homo.

Dupliciter spiritus sanctus missus est, quo & creatura dupliciter sanctificatur, visibiliter scilicet, cum apparentia alicuius visibilis

bilis signi, & quandoq; cum effectu
 interiori, sine visibili signo. Sicut
 & filius dupliciter missus est, visibi-
 liter, scilicet in carne assumpta, &
 inuisibiliter in mentes castas. Fuit
 ergo visibilis spiritus sancti mis-
 sio, quædam ipsius apparentia vel
 manifestatio in corporali creatura
 tanquam in signo. Neq; tamen per
 hoc quod mittitur spiritus sanctus,
 minor est patre, qui non mittitur,
 cum tamen filius secundum missio-
 nem visibilem minor dicatur tota
 trinitate. Filius enim assumpsit hu-
 manitatem non solū vt in ea appa-
 reret, sed etiam vt esset homo, non
 autē sic spiritus sanctus columbam.
 Tamē iuxta Hilarium pater maior
 est filio sibi coessentiali, & hoc au-
 thoritate geniture, non tamen per
 hoc filius minor dici potest. Vnum
 enim & idē esse q̄ habet, filio dedit

DIST. 17. Periocha.

Spiritus in varijs apparuit ante fi-
 guris.

Imbu-

DE S. TRIN.

Imbuit & tacito pectora sacra modo.

Spiritus sanctus (qui tertia in trinitate persona existens, à patre & filio ac seipso mittit & donatur fidelibus) est amor patris & filii, quo se inuicem amant & nos. Est etiam amor siue charitas, qua nos deum & proximum diligimus. Ita enim in nobis est, vt nos deum, & proximum diligere faciat. Hinc qui ipsam dilectionem diligit, deum diligit pro eo quod deus dilectio est, nec tamē deus sic dicitur charitas nostra, sicut spes & patiētia nostra. Hæc enim dicitur, nō quod ipse sit ista, sed quia sunt ab eo. Dicitur autem charitas nostra, quia ipse est charitas. Et hæc charitas quæ spiritus sanctus est, nec proficit nec deficit, quia deus est, sed homo in ea aliqua modo proficit vel deficit, sicut & deus in nobis dicitur magnificari vel exaltari. Sic etiam dicitur alicui dari non quasi locum mutet, sed quia a-

lio

LIBER I.

hio modo in eo esse incipit. Quamuis etiam actus credendi & sperandi operatur, mediantibus virtutibus fide, & spe, actum tamen diligendi sine alicuius virtutis medio in nobis operatur, Hæc Magister. Sed notandum quod in hoc ultimo non tenetur, quia præter hæc doctores ponunt habitum charitatis, quo actus diligendi eliciatur, licet deus sit charitas nostra effectiue.

DIST. 18. Periocha.

Spiritus æterna donum est ab origine, quanquam temporis elapsu dicitur esse datus.

Alia ratione spiritus sanctus donum dicitur & datum. Nam esse donum, ipsi conuenit ex æterna sua processione ante omnem creaturam, sed datum vel donatum conuenit ipsi temporaliter, ab actuali scilicet datione, qui tamen ab æterno fuit donabilis. Neque vero per hoc filius donum dicitur, quod & ipse ab æterno

DE S. TRINIT.

no dari potuit, quemadmodū spiritus sanctus, quia nō solum is procedit tanquam donabilis, sed etiā tanquam genitus. Sicut ergo filius æternaliter nascendo à patre accipit, quod sit filius, sic spiritus sanctus æternaliter procedendo accipit, quod sit spiritus sanctus. Hinc & secundū quod sempiternæ donū est, refertur ad patrem & filium, secundū uero quod datum, vel donatum est, refertur ad eum qui dedit, & ad eos quibus datur.

DIST. 19. periocha.

Perneget equales personas Arrius excors,

Quamlibet & cunctis perneget esse patrem.

Æ Quales sunt diuinæ persone, nec se inuicē excedūt in æternitate, potentia, uel magnitudine, quę licet diuersimodē sint nominatæ, sunt tamen eadem essentia. Hinc ex illa consubstantialitate una persona dicitur esse in alia.

Nulla

Nulla ergo est in diuinis personis
essentialis diuersitas seu differētia
scilicet nec partium integralium,
nec subiectiuarum, nec materialium
qualitercunq; . Nec ibi duæ perso-
næ magis sunt, quā una, nec nume-
ro differunt, quasi una sit aliquid a-
liud ab alia: sed quia in computati-
one à se inuicem discernuntur, vt
pater dicatur unus pater, & filius
duo, &c. hinc & omnes tres perso-
næ non sunt maioris deitatis, sicut
nec veritatis & magnitudinis, quā
una, & una non minoris, quā om-
nes, sed equalis sunt deitatis & ea-
dem deitas. Ex quo & patet, quod
etsi deus trinus est, non tamen tri-
plex dici debet: quia ubi triplicitas,
ibi duo plus quā unum, & tria
plus quā duo sunt.

DIST. 20. periocha.

Nequaquam est alijs persona po-
tentior vna,

Quod ratio perhibet, qd pia scri-
pta docent,

Sunt

DE S. TRIN.

Sunt etiam æquales diuinæ personæ potentia, ita ut non maiorem potentiam habeat pater filio, nec duo uel tres maiorem, quàm unus. Quod ex uerbo Christi primum ostenditur, ubi dicit: Omnia quæ habet pater, mea sunt: ergo & omnipotentia. Nam si paternò generasset filium in potentia sibi æqualem, hoc esset aut quia nolisset, aut non potuisset: quod utrumque falsum est: quia sic aut inuidus aut impotens probaretur. Nam in humanis pater filium quantum potest, generat sibi æqualem: imò & meliorem & maiorem, si potest. Deo autem nihil esse potest maius aut melius. Vnde erit pater filio æqualis. Nec impedit quod pater filium genuit, quia filius nascendo eandem naturam ab eo accepit.

DIST. XI. periocha.

Esse deum, solum patrem non dicimus apte,

Sed

LIBER I.

126

Sed patrem, solum dicimus esse de-
um.

Verę sunt propositiones, in quib-
us dictio exclusiua, solus, po-
nitur cum termino personali,
dicendo. Solus pater tātus est, quā-
tum simul illi tres, &c. Per hoc em̄
non vna persona ab alia, sed pro-
prietas relatiua vnius personæ ab
altera excluditur. Quod si dictio
exclusiua de termino psonali præ-
dicetur respectu termini essentia-
lis, vt si dicatur, solus pater est de-
us, vel pater est solus deus, secundū
Magistrum, sicubi tales propositi-
ones inueniantur, exponendæ ve-
niunt, nec verbis nostris sic loquen-
dum est. Quod si etiam vna perso-
na in scripturis exprimat̄ cū di-
ctiōe exclusiua, alia persona nō ex-
pressa, hęc tamē semper cointelligi-
tur propter earundē cohærentiā.

DIST. 22. Periocha.

Nomina multa dei communia, pro-
pria quædam,

C Sunt

DE S. TRIN.

Sunt nonnulla tropis nomina clau-
sa suis.

IN multiplici differentia inueniū-
tur nomina de deo dicta. Nā sunt
quædam quæ exprimunt propri-
etates personales, & dicuntur noti-
onalia, vt pater, filius, spiritus san-
ctus, verbum, donum, generās, &c.
Quædam verò exprimunt essentię
vnitatem, vt deus, deitas, sapiētia,
bonitas, æternitas, & huiusmodi.
Quædam aut̄ transumptiuè de deo
dicuntur, vt lux, splendor, speculū,
& substantia. Quædam etiam deo
solum ex tempore cōueniunt cum
relatione quadā extrinseca, vt do-
minus, creator, redemptor, salua-
tor, & sic de alijs. Quædam verò ex
tempore Deo conueniunt, nec re-
latiuè dicuntur, vt humanatus, in-
carnatus. Quoddam etiā est, quod
dicitur non sigillatim, sed simul de
omnibus personis, secundum quan-
dam intrinsecam relationē, vt tri-
nitas. Et hæc omnia reduci possunt
ad

LIBER I.

ad duplex nomen. Nam omnia aut dicuntur relatiuè aut absolute, vt patet intuenti. Ea tamen quæ ad essentiam pertinentia absolute scilicet dicuntur, nõ dicuntur vel de singulis, vel de omnib9 in plurali, sed in singulari tantum. Non enim dicuntur pater, & filius, & spiritus sanctus di9, bonitates, vel huiusmodi, sed vnus deus, bonitas, &c.

DIST. 23. Periocha.

Commoda personæ vox est, si quæstio fiat,

Quo natura modo sit tribus vna dei.

AB eis quæ dicta sunt, scilicet, nomina secundum substantiam de Deo dicta, singulariter de personis dici & non pluraliter, excipitur hoc nomen personæ. Quod quidem substantialiter dicitur: absolute enim & non relatiuè prædicatur, & tamen pluraliter de omnibus simul dicitur, & non singulariter. Vera enim est hæc, pater &

C 2 filius

DE S. TRIN.

filius & spiritus sanctus sunt tres personæ: non autem sunt vna persona. Sed hoc nomen à prædictis supra excipi oportuit, vt haberetur quo hæreticis responderi posset, cū instant quærentes quid tres in diuinis secundum scripturas dicamus. Respondendum est enim tres personas. Quod tamen magis dicitur ex penuria nominum, quibus hæc altissimæ res exprimentur, quam vocabuli propria significatione. Notandum autem quod in diuinis non est vtendum his vocabulis, nempe diuersus, singularis, vnicus & solitarius: per quæ scilicet importatur contrarium aut vnitatis essentia, aut pluralitatis personarum.

DIST. 24. Periocha.

Nil ponunt, sed enim remouent auctore Magistro

Nomina, quæ numeros in deitate notant.

Per terminos numerales in diuinis, id est, per nomina pertinentia

27

tia ad pluralitatem, seu multitudi-
nem ac distinctionē, potius aliquid
remouetur, q̄ ponitur Magistri sen-
tentia. Sicut per nomina ad vnita-
tem essentię spectantia multiplici-
tas eiusdem excluditur: vt per hoc
quod dico, vnus deus, deorum ex-
cluditur pluralitas. Per illa autem
quę pluralitatem exprimunt, sin-
gularitas & solitudo excluditur:
vt per hoc q̄d dicitur, duę vel tres
personę, excluditur, quod non sit
vna tantum. Hęc tamen à doctori-
bus non conceduntur, nisi intelli-
gatur illa nomina sic remouere, vt
etiam quippiam significant seu po-
nant, Quod nec abnuunt authori-
tates, quas Magister allegat.

DIST. 25. Periocha.

Naturam signat, signat vel hypo-
stasin anceps

Nomen personę, propria siue no-
tat.

Hoc nomen persona, tam in sin-
gulari, q̄ in plurali essentiam

C 3 signi-

DE S. TRIN.

significat. Quod quo ad primum, ex supradictis patet: quo ad secundum autem, ex eo quod dicendo tres personas, significamus id quod est commune patri & filio & spiritui sancto, quod utique est essentia. Hinc & quærentibus quid est essentia, responderi potest, tres personæ. Capitur tamen nomen personæ quandoque pro hypostasi vel substantia, & hoc iuxta prædicta, propter vocabulorum penuriam: ita cum dicimus, pater, & filius, & spiritus sanctus, sunt tres personæ, sensus est, id est, tres hypostases vel substantiæ. Denique & quandoque ponitur pro proprietate personali, sub eius tamen aliqua differentia, ut ex prædictis patet.

DIST. 26. Periocha.

Personam perhibent distingui proprietate.

Prædicat externum non tamen illa genus.

Loquens

Loquentes de diuinarum personarum proprietatibus, in primis cautos nos esse conuenit de nomine hypostasis, propter hæreticorum versutiam, qui eo utebantur pro persona simul & essentia, & per hoc simplices capiebant: quod tamen modo pro persona tantum sine periculo accipitur. Est autem proprietas personalis patris, generare: filij, generari: spiritus sancti, procedere vel spirari. Quæ quidem proprietates, relationes quædam sunt, quibus personæ adinuicem relatæ distinguuntur: & paternitas, filiationis, & processio, dicuntur. A quibus & personarum nomina, scilicet pater & filius & spiritus sanctus, sumuntur. Neque tamen, quia relatiua sunt, accidentaliter dicuntur, quia incommutabiliter prædicantur. Dicitur autem solus filius in diuinis proprie filius DEI, homines autem per adoptionem tantum filij Dei dicuntur. Sicut & hoc intellegitur.

DE S. TRIN.

Et esse donū, est spiritus sancti propriū, quo & ipse ad alias personas refertur. Quamuis etiā omnes cōmuniter personæ nomine spiritus sancti sumpto essentialiter nominari possunt, tertiæ tamen personæ id appropriatur sumptum relatiuè & per hæc nomina. s. donum & spiritus sanctus, ipsius intelligitur relatio, cui nomen non est impositum.

DIST. 27. Periocha.

Vni personæ si multa vocabula dētur,

Res eadē multis fit manifesta modis.

Eadem est patris proprietates, quæ his significatur nominibus: pater, paternitas, generatio actiua. Et filij, quæ significatur nominibus his, quæ sunt, filius, filiatio, generatio passiuā. Et spiritus sancti per hæc, quæ sunt, spiritus sanctus, spiratio passiuā, & procedere ab vtrisque. Significantur tamen hæc proprietates per ista nomina diuersis
ra-

LIBER I.

130

rationibus. Nominibus enim personarum (quæ sunt, pater, filius, spiritus sanctus) significantur non tantum proprietates, sed etiam hypostases: nominibus autem proprietatum, ut sunt paternitas & filiatio, &c. significantur ipsæ proprietates secundum se, vel actus ipsarum proprietatum, ut generare, nasci vel generari. Sunt autem & nomina quæ proprie filio conueniunt, & personale eius proprietatem præcise exprimunt, quæ non substantialiter, sed respectiue de eo, respectu patris dicuntur, qualia sunt genitus, verbum, imago. Dicitur enim genitus genitoris genitus, & sic de alijs. Essentialia etiam quandoque ponuntur pro personis, ut Deus de Deo, Deus genuit Deum, lumen de lumine, sed non est conuerso. Non enim dicimus, verbum de verbo, vel filius de filio, &c.

DIST. 28. Periocha.

Et pater ingenuus cognomine dicitur apto,

C 5 Dic

DE S. TRIN.

Dicitur & natus solus, imago patris.

PRæter eas proprietates quæ supra dictæ sunt personales, vt est paternitas & huiusmodi, sunt adhuc quædam aliæ, de quib. est nomen ingenitus, quod ad patrē spectat, & tamen aliam, quàm hoc nomen paternitas, proprietatem importat. Nō enim de ratione patris est esse ingenitum, cum absque hoc aliquis esse possit pater. Est autem sensus alius illarum propositionū, patrem esse, & filium esse, quia hoc idem est. Vna enim est essentia diuina, qua vterque est. Et illarum, esse patrem, & esse filium, transpositis scilicet terminis. Non enim est eadem proprietas qua ille est pater & alter filius, vt patet. Notandum quoque quod nomen imago relatiuè quandoque sumitur, & tunc soli filio conuenit. Sumitur autem & quandoque essentialiter pro tota Trinitate, ad cuius scilicet
ima

Imaginem homo dicitur creatus,

DIST. 29. Periocha.

Omnes principium personas dicimus vnum.

Principium, natum dicimus atque patrem.

Hoc nomen principium, in diuinis dicitur ad aliquid, & multiplicem notat relationem. Cōuenit enim toti trinitati & singulis personis. Est namq; pater principium totius diuinitatis, quia principium filij & spiritus sancti, & sic est principium sine principio. Spiritus sanctus autem est principium creaturæ, & principium de vtroque.

Estq; tota Trinitas totius creature vnum principium, & hoc ex tempore. Quamuis autem & vna persona sit alterius principium, vt iam dictum est, hoc tamen non est ex tempore, & essentialiter, sed notionaliter. Sunt autem & vnum principium spiritus sancti pater, & filius: & hoc vna quidem notione,

C 6 quam

DE S. TRIN.

quamuis hæc, vt Magister dicit, nõ habeat nomen impositum, quæ tamen hodie à doctoribus dicitur cõmunis spiratio.

DIST. 30. Periocha.

Sit dominus rerum quamuis in tẽpore factus,
Non demutatum dicimus esse deum.

ALiqua sunt relatiua quę de deo ex tempore dicuntur, sine tamen sui mutatione. Vnde nec per hoc ei aliquid accidit, sed rei tẽporali: qualia sunt, creator, dominus, refugium, donatũ, & huiusmodi. Tunc enim cœpit hoc modo deus esse creator, quando cœpit esse ipsa creatura: & sic similiter de alijs. De tẽpore tamen dicitur, quod deus nõ cœpit esse dominus tps in tẽpore, sed cũ tẽpore, eo qd tẽp9 in tẽpore esse nõ cœperit. Est ergo talis relatio realiter solum in creaturis, in deo autem solum eius appellatio seu secundum rationem. Fit enim

LIBER I.

132

enim hoc, vt dictum est, sine ipsius
mutatiōe sicut in simili nūmus sine
mutatione sui fit precium. Hic &
patet quomodo spiritus sanctus pu-
ris mentibus sine sui mutatione cō-
fertur.

DIST. 31. Periocha.

Natura æqualis, non proprietate,
parenti

Filius, ac vnū, non tamē vnus erit.

¶ Illa nomina æquale & simile in di-
uinis relationem quidem dicunt,
sed ea est solum relatio rationis.

Nihil enim est sibi ipsi æquale, sicut
nec simile, & tamen personarum æ-
qualitas est secundū essentiam. Ae-
qualitas ergo in diuinis nihil aliud
est, quā identitas virtutis diuina-
rum personarū, estq; relatio secun-
dum nomen seu rationis tantum.
Et idem dicendum de hac voce si-
mile. Quapropter & aliqui dicere
volebant, quod illa nomina in di-
uinis nihil ponerent, quod & Ma-
gister approbare videtur. Sed hoc

C 7 non

DE S. TRIN.

non tenetur. Affirmatur autem in diuinis secundum appropriationē de patre vnitas & eternitas, quia illa pertinet ad principium, qui & in nascibilis dicitur. De filio autem imago, species & pulchritudo, & æqualitas, ob perfectam patris representationem. De spiritu sancto, amorū nexus & charitas, munus quoque & vsus: quia per ipsum & ab ipso omnia nobis donantur. Quia verò neutrum genus ad essentiam refertur, masculinum verò ad personam seu hypostasin, ideo pater & filius & spiritus sanctus dicuntur quidem vnum, non autem vnus, nisi cum additione: vt vnus deus, vel huiusmodi.

DIST. 32. Periocha.

Quamuis se genitor spiramine diligat almo,
Attamen is genito, non sapiente, sapit.

Pater & filius in diuinis diligunt se spiritu sancto, & hoc, capiēdo dili-

diligere notionaliter, vt ponitur
pro communi spiratione, differen-
te scilicet ab essentia secundum ra-
tionem. Non autem est conceden-
da illa propositio, Pater sapit sapi-
entia genita, seu per eam scientiã
quam genuit: ne filius qui est sapi-
entia genita, videatur esse causa sapi-
entia in patre. At dum queritur, an
filius sapiens sit scientia ingenita,
concedi debet, eo quod ipse eadem
scientia sapiens est qua pater. Est
enim sensus quod filius est de sapi-
entia ingenita. Conceditur etiam à
quibusdam illa, filius sapiens est sa-
pientia genita, vel seipso, quod idẽ
est, non tamen à seipso. Est autem
vna eademq; scientia patris inge-
nita & genita secundum rem, secun-
dum rationem tamen differens. Hoc
enim additum, patris, facit sapien-
tam stare pro personis. Si vero ab-
solutè ponitur, stat pro essentia, si-
cut & de dilectione est considerare.
Vnde & sicut in deitate est dilectio,
quæ

DE S. TRIN.

quæ est pater & filius & spiritus sanctus, scilicet ipsa diuina essentia, & tamen spiritus sanctus est dilectio, quæ non est pater nec filius, nec tamen per hoc sunt duæ dilectiones, sed vna tantum: sic est & suo modo de sapientia. Denique & diligere si capiatur essentialiter, & idem est quod esse, tunc pater non diligit spiritu sancto, sed bene, si capiatur notionaliter pro passiva spiratione. Tunc enim, & si idem sit quod diuina essentia secundum rem, non tamen secundum modum significandi. Secus tamen est hic de sapere, quod semper essentialiter capitur.

DIST. 33. Periocha.

Vni personæ quod conuenit, omnibus apta
Conueniet, modo ni dempta relata fient.

Diuinarum personarum proprietates sunt ipsæ personæ, sicut & diuina essentia: vt paternitas est pater, & est diuina essentia: sic

33

LIBER I.

134

sic & filiatio filius, & processio spi-
 ritus sanctus. Nulla enim in diuinis
 potest esse diuersitas, nec composi-
 tio, sed ob diuinæ naturæ simplici-
 tatem, deus est quicquid habet, vbi
 non repugnat relatiua oppositio.
 Fuerunt autem aliqui qui hoc negā-
 tes, dixerunt ipsas proprietates nō
 esse personas, sed quasi extrinsecus
 affixas, quasi si proprietates sint
 personæ, ideo eæ nō distinguātur.
 Sed hoc nō sequitur. Nam & seipsa
 res distingui potest seu determina-
 ri. Addunt autem dicentes, si pro-
 prietates sunt diuina essentia, ergo
 in eis personæ conueniunt, sicut &
 in essentia, vbi non attendunt re-
 pugnantiam relatiuam oppositionem.
 Plenum tamē horum intellectum
 nemo mortaliū habere potest, sed
 scādum est in his veritati fidei. Ne-
 que etiam sequitur, paternitas est
 in essentia, ergo essentia generat,
 vt ipsi volebant. Non enim est ibi
 determinādo, vel distinguendo eā,
 sicut

DE S. TRIN.

sicut est in persona, cuius est generare.

DIST. 34. Periocha.

Personis eadem fuerit natura, tamen

Est personarum candidus ordo trium.

Per hoc quod in diuinis persona est idem cum essentia, non est eadem res quæ generat & generatur, vt hæretici volebant: quia & si generans & generatum in substantia conueniant, non tamen in personalitate: quia persona & essentia secundum rationem differunt. Et si etiam vnus deus dicatur tres personæ, sitq; vna essentia trium personarum, & tres personæ vnus essentiæ, nõ tamen potest sanè dici vnus deus trium personarum, vel tres personæ vnus dei. Per hoc enim significaretur deus in aliqua habitudine principij respectu personarum, quod non valet. Neq; simile est de essentia, quia hæc vox, deus, significat

cat in ratiōe principij effectiui, nō
 autem essentia. Quod autem patri
 attribuitur potentia, filio sapien-
 tia, & spiritui sancto bonitas, quam-
 uis omnes eadē potentia sint & sa-
 pientia & bonitas: hoc fit, ne pater
 impotens putetur, & filius infipiēs
 & spiritus sanctus tumidus, vt in hu-
 manis seu creaturis esse consuevit.
 De nomine etiam, homoufios, no-
 tandum quod ad tēpus propter hæ-
 reticos abolitum, patefacta ipsius
 significatione, in cōsuetudinem lo-
 cutionis est resumptum, valetq; i-
 dē quod est, vnius & eiusdem substā-
 tiæ. Nomina vero trāslatiuē de deo
 dicta, vt splendor, speculum, & hu-
 iusmodi, intelligi debent secū dum
 rationem translationis & similitu-
 dinis eorum.

DIST. 35. Periocha.

Nomina multa, dei tenet vna scien-
 tia, rerum,
 Quod splendens varijs efficit ordo
 modis.

Sciens-

DE S. TRIN.

Scientia dei siue sapientia, quam
suis simplex sit, & vna, ppter va-
rios tamen rerum status & effe-
ctus multa sortiuntur nomina, vt
scilicet iam dicatur p̄sciētia, pro-
ut scilicet est de futuris & omnib.
tam bonis quā malis: iam disposi-
tio, in quātum est de faciendis: iam
prædestinatio, vt est de saluandis,
iam prouidentia, in quātum est gu-
bernandorum: quæ & pro disposi-
tione accipitur, licet interdum &
pro præsciētia accipiatur. Sapien-
tia verò vel sciētia est de omnibus,
tam bonis quā malis, præsentib.
& præteritis, temporalibus & eter-
nis. Si autem nulla futura fuissent,
licet tolleretur p̄sciētia, disposi-
tio vel prædestinatio quò ad respe-
ctum & antecessionem, quam ad fu-
tura important, non tamen quò ad
essentiam, quæ tali respectui subij-
citur. Intuetur autē deus omne fu-
turum, vt sibi præsens, eò quòd om-
nia tam præterita q̄ futura, sicut &
præ

præsentia ab æterno in dei fuerunt
scientia.

DIST. 36. Periocha.

Nouit multa deus, quæ essentiæ in
esse negantur,

Nouit non eodem, quo bona, pra-
ua modo.

OMnia à deo cognita sunt qui-
dem in eius scientia, non ta-
men illa omnia dici debent ef-
se in ipsius essentia. Multa em̄ scit,
quæ essentia eius non sunt. Deus
etiam aliquo modo cognoscit bo-
na, quo non cognoscit mala, quæ sci-
licet in eo esse non possunt, cum il-
la solum in eo esse dicantur, ad quæ
in ratione principij ipse se habet,
qualia non sunt mala, quæ nec ipse
approbat. Deniq; & si omnia quæ
sunt de deo, possunt dici ex ipso, nõ
tamen econuerso omnia quæ ex i-
pso sunt, de ipso dici possunt, ut pa-
tet de creaturis: quæ quidem ex i-
pso sunt, quia ab eo factæ: non aut̄
de ipso, quia non de sua substantia.

Distin

DE S. TRIN.

DIST. 37. Periocha.

Solus ubiq; deus nullo discrimine
rerum

Mutatur, nullo tempore siue loco.

IN omnibus generaliter rebus de
us est presentialiter, potentiali-
ter & essentialiter, sine tamen sui
definitione, est & in omni loco si-
ne circumscriptione. in omni etiã
tempore sine mutabilitate. Insuper
est in sanctis specialiter, & excellẽ-
tius, scilicet per gratiam suam. Ex-
cellentissimè autem est in homi-
ne Christo, in quo plenitudo diuĩ-
nitatis corporaliter inhabitat. Est
ergo ubiq; per essentiam, sed in so-
lis bonis habitat per gratiam. Pri-
usquam autẽ res aut sancti essent,
deus qui nullius eget, æquè ut mo-
dò in se habitauit. Neq; tamen per
hoc, qd deus præsens est in rebus
etiam immundis maculatur: sicut
nec spiritus humanus à corpore le-
proso, nec à rebus foedis radius so-
laris. Et quãuis deus est ubiq; & in
omni

omni tempore, non tamen tempo-
ralis est, nec localis: quia nec subest
motui, nec loco terminat, nec cir-
cumscribitur. Spiritus autem crea-
tus loco quidem terminatur, non
autem circumscribitur: qui & per
tempus mouetur secundum affe-
ctiones temporis subiacentes, non
autem deus. Qui & sine sui mutati-
one de nouo incipit, uel desi-
nit esse in creatura mo-
do prædicto.

DIST. 38 Periocha.

Quamuis non possit diuina scien-
tia falli,
Libera contingunt multa futura
tamen.

Causa rerum est dei præscientia,
ita ut res futuræ non fierent,
nisi eas deus præsciret, utq; im-
possibile sit eas non euenire, dum
deus eas præsciuit. nec tamen per
hoc sequitur, quod ipse sit causa
malo-

DE S. TRIN.

malorum, eo quod mala ab eo scita sunt. Non enim noscit mala nisi notitia simplicis intelligentiæ, per quã notitiam non est causa rerum. Nisi fortè sic dicatur causa malorum, si ne qua non. Nam sine eo mala non essent, licet ipse nec uelit, nec approbet ea, sed tantum bona. Stat autem & cum dei certissima præscientia contingentia futurorum, ita ut non consequatur, Deus ea certè præsciuit, & eius præscientia falli nõ potest, ergo necessario eueniunt. Contingentia enim futura secundum se contingentia sunt, licet certum sit ea euenire, quantum ad dei præscientiam spectat. Vnde propositiones illæ, & similes, impossibile est non euenire quod deus præsciuit, possibile est non euenire futurum à deo præscitum, coniunctim in sensu composito falsæ sunt, in sensu autem diuiso veræ. Tunc enim simul stat, ea à deo præscita, & tamen in se fore contingentia.

Distin-

LIBER I

DIST. 39. Periocha.

Vna manet semper diuina scientia,
quando
Illam augere nihil nec minuisse potest.

ET si aliquid cadere possit sub scientiam dei, quod ante subiectum non fuit, aut etiam definire possit subiectum esse, id quod ante subiectum fuit, tamen ipsa dei scientia per hoc non mutatur, sed omnino manet immutabilis, propterea quod hæc est eius sapientia, & illa sua essentia. Quapropter nec augeri potest, nec minui, Immo & absque sui mutatione, deus scire aliquid potest, quod nescit, & uelle aliquid, quod non uult, maxime si propositiones illæ diuisim intelligantur. Sic enim designant, deum habere libertatem, & potestatem omnia sciendi vel non sciendi, sicut ab æterno habuit. Et id quidem de scientia approbationis recte dicitur. Hinc fit, ut & plura scire quam scit, & contra pauciora
D quam

DE S. TRIN.

quàm scit, sine sui mutatione scire deus possit. Prouidentia quoq; dei omnes creaturæ simul gubernantur, quamuis non omnibus æqualiter, sed suo quodam modo cuiilibet prouideat.

DIST. 40. Periocha.

Saluus erit, quemcunq; deus prædestinat, idem

Quem reprobat, Stygias tristis adibit aquas.

PRædestinatio (quæ præscientiã secundum intellectum præsupponit) est & gratiæ in presenti, & gloriæ in futuro preparatio quædam. Ipsa enim solum respectu saluandorum dicitur, cū præscientia etiam ad damnandos se extendat. Est autem certus prædestinatorũ numerus, eo quod nemo nec damnandus saluari, nec saluandus damnari potest. Quo fit, ut illæ propositiones, præscitus potest saluari, & prædestinatus potest condemnari, in sensu composito falsæ sint, licet in

LIBER I.

139

cet in sensu diuiso cōcedantur. Neque etiā prædestinatus, esse potest non prædestinatus, nisi secundum distinctionem datam. Nam cōiunctim hæ & similes falsæ sunt, diuisim autē ueræ. Prædestinatus enim in quantum talis est, nunquam potest damnari, Siquidem aliàs scientia dei mutabilis esset, & prædestinatio incerta, cuius effectus est saluatio, perinde vt effectus reprobationis, damnatio.

DIST. 41. periocha.

Non deus ex meritis quenquā prædestinat, etsi

Peccatis reprobis sordeat ipse suis.

Obdurationis quidem (quæ est gratiæ diuinæ seu subtractio, seu non collatio quædam) meritum aliquod est, scilicet obdurti præcedens peccatum. Verum nec reprobationis, quæ æterna est, nec prædestinationis, quæ uel ad æternam dei electionem, uel ad tempo-

D 2 ralem

DE S. TRINIT.

ralem ipsius gratiæ collationē per-
tinet, aliqua causa esse potest, saltē
ex parte eius qui reprobatur, aut
prædestinatur, quia primam grati-
am nullus meretur. Nam aliàs gra-
tia non diceretur, quæ scilicet gra-
tis datur. Ita nec propter merita,
nec propter demerita futura deus
hunc eligit, & hūc reprobat, sed iu-
xta suæ beneplacitum voluntatis
hīc liberè agit. Neq; verò dei re-
probatio est causa peccati, (sicut ta-
mē eius prædestinatio est causa bo-
ni) cum peccanti liberum dederit
arbitrium. Quamuis autem præsci-
entia dei quæ est respectu futuro-
rū, minui possit, futuris scilicet in
præsens, vel præteritum transeun-
tibus: non tamen minui potest e-
ius scientia, quippe quæ est omni-
um præteritorum, sicut & futuro-
rum & præsentium.

DISTINCT. 42. Periocha.
Sola dei nullo constricta potentia
sine est,

Quic-

LIBER I.

Quicquid enim esse potest, hoc facere ipse potest.

Omnipotens dicitur deus, non ideo, quia potest omnia ea quæ vult, sed quia potest omnia, quæ fieri possunt, & quæ sub agendi cadunt potestatem. Nam ad omnipotentiam non sufficit, posse omnia quæ quis velit : alioquin enim & quilibet beatus, omnipotens dici posset. Nec valet si dicatur, ipse non potest ambulare, aut loqui, & sic de alijs, ergo non potest omnia. Potens enim si non per se, (quia ipsi id non competit) tamen per nos, quippe cum in nobis ea faciat. Sic nec valet, non potest mentiri, fallere, decipi, aut peccare, ergo non potest omnia. Talia enim facere, non est potentiam cuiusquam, sed potius infirmitatis argumentum. Quod autem quedam auctoritates dicunt, eum ideo omnipotentem dici, quia potest omnia quæ vult, hæc sic intelligendæ sunt, ut dicamus, dei voluntas impediri

D 3 non

DE S. TRINIT.

non potest. Filius quoque sicut & spiritus sanctus, dicitur omnipotens, licet non à se, quia uterque est ab altero: tamen per se, quia eandem naturalem potentiam habet, quæ & pater.

DIST. 43. Periocha.

Si dimissa deus faceret, dimitteret acta,

Iniustum posset dicere nemo tamen.

Errauerunt, & defecerunt in seruitutino suo, non qui potentiam dei infinitam, ad mensuram coartare volentes, dixerunt deum nec amplius, nec aliud, nec melius quicquam posse facere, quam id quod fecit, nec id quod facit, omnino posse omittere. Ac rationes quidem quas adducunt, insufficientes sunt. Nam quod arguunt à ratione boni & iusti, quod deus nihil nisi tale, facere possit, si referatur ad præsens tempus, nihil quidem id impedit. Nam si deus alia faceret, atque etiam meliora, similiter & bona ea & iusta essent: quamuis si ad omne tempus spectes,

LIBER I.

Etres, nihil facere possit, nisi qd & bonum & iustum est. Quod etiam arguunt, deum nihil facere, nisi qd debet, & omne id quod debet, facere, non ualet, quia uerbum debiti in diuinis locum non habet.

Quod etiã à rationabili arguunt, scilicet omne quod deus facit, esse rationabile, dicimus etiam alia rationabilia fore, si ea faceret. De præscientia uero quod dicunt, supra explicatum est. Quamuis etiam idem sint in deo uoluntas & potentia, tamen potentie plura subsunt, quàm uoluntati. Ex quo efficitur, deum plura posse facere, quæ non uult, nec facit. Potest enim omnia possibilis, & ea quæ non implicat contradictionẽ. Et cum omnes possit iustificare, certè nequaquã istud uti constat, etiam facit. Similis est ratio, qua & omittere potest ea,

Dist. 44. periocha. (quæ facit. Longe aliter potuit, poteritq; potestq; creare,

D 4 Opti

DE S. TRIN.

Optima quantumuis, cuncta crea-
ta deus.

Rerum vniuersitatem deus me-
liorem facere potest, quàm fe-
cit. Nam nisi hoc posset, creatu-
ra aut esset summe bona, & sic crea-
tori æqualis, quod est impossibile:
aut deus ei maioris bonitatis capa-
citatem conferre non posset, quod
similiter falsum est. Nec obstat, q̄ si
bi filium æqualem genuit, quia ille
est de patris substãtia, creatura au-
tem de nihilo. Hęc tamen intelligē-
da sunt ex parte rerum. Dei enim
sapiētia qua facit, melior se ipsa es-
se non potest, sed id tãtum de crea-
tura dicitur. Non est ergo limitata
diuina potentia nunc magis, quàm
vnquàm antè, ad id faciendum q̄d
vult, licet non eodem modo res ad
eadem se habeant, vt patet in eo,
quod in præteritum transit. Atque
sic & de volūtate, & de scientia suo
modo dicendum est.

DIST. 45. Periocha.

Quæ

41
LIBER I.

142

Quæ vel sunt, vel erant, vel quon-
dam facta fuere,

Cunctorum ratio est vnica, velle
dei.

E Tñ quidem dei voluntas idem
reuera est quod sua essentia : quæ
tamen ratione ab ea differt, si-
cut & sciētia, fit, vt aliqua quidem
voluntati dei attribuantur, quæ nõ
attribuuntur eius essentiæ. Non e-
nim deus est omnia, qui tamē vult
omnia. Est autem diuina voluntas
caussa vniuersalis omnium, & quæ
naturaliter, & quæ mirabiliter fiūt.
Cumq; ipsa sit causa prima, ipseus
non est quærenda alia causa, alio-
quin enim ipsa non esset simplici-
ter prima. Porro cum multiplici-
ter quidē dei voluntas dicat, quan-
doque accipitur proprie secundum
quod idem cum diuina essentia va-
let, & illa dicitur volūtas benepla-
citi: quandoq; vero alio quodā mo-
do vsurpatur, & illa dicitur volun-
tas signi, quæ in hoc differūt, quod

D 5

illa

DE S. TRIN.

Illa est æterna, ista temporalis: hæc
semper impletur, ista uero minime.
Huc referenda est præceptio, prohi-
bitio, consilium, permissio & ope-
ratio, quæ dicuntur voluntas Dei,
quia sunt eius signa, non quasi hæc
omnia fieri velit, sed quia ad modum
volentis se habet.

DIST. 46. Periocha.

Vult mala simpliciter nunquam de-
us ipse, tametsi (gantur, obest.
Quo minus, haud quam semper a-
Semper impletur voluntas Dei
Sbeneplaciti, quæ scilicet facit, quæ-
cunq; vult & in celo, & in terra.
Nec obstat quod dicitur, vult omnes
homines saluos fieri, cum tamen non
omnes saluentur. Nam id sic intelli-
gi poterit, ut omnes, qui salui sunt,
non nisi voluntate eius saluos fieri
dicamus: perinde ut in simili dicitur,
illuminat omnem hominem ven-
ientem in hunc mundum, id est, om-
nem eum qui illuminatur. Quanquam
alii secus superiorē sententiam ex-
ponunt

LIBER I.

ponūt. Nō etiā concedendū est, deū
 velle mala fieri. Nā tū iniquus esset,
 & q̄dā modo malorū autor: Nec eti
 am vult nō fieri mala, q̄a sic contra
 omnipotentē eius voluntatē mala
 nunq̄ fierēt. Sed magis dicendū est,
 q̄ non vult ea fieri, q̄a solū pmittit.
 Vnde cū p̄ter eius volūtātē mala e-
 ueniāt, nec volēte eo, nec nolēte fie
 ri existimandū est, vt ne sic qdē vo-
 lūtati eius resistat. Neq; fieri malū,
 bonū est simpliciter, sed in quātum
 ex malis possunt elici bona. Nam &
 bonū aliq̄d est ex se, & ei cui fit, sed
 nō faciēti. Et est aliq̄d bonū ex se, &
 faciēti, sed nō cui fit. Et est aliq̄d bo
 nū p̄ se, & faciēti & cui fit. Pręterea
 est aliq̄d qd nec in se bonū est, & fa-
 ciēti nocet: & tamē ad vniuersi va-
 let decorē à deo ordinatū. Quū di-
 cit, mala fieri verū est, sed oē verū
 est à deo, ergo &c. hoc ita intelligē
 dū est, vt veritas qdē huius dicti à
 deo esse nō res ipsa q̄ dicit, id est ma
 lū à deo esse dicat. Veruntamē nullū

DE S. TRIN.

malum fit, nisi à deo (vt dictum est) permittatur.

Distinct. 27. Periocha.

Haud vlla in re vnquam frustra est diuina voluntas,

Quanquã sunt vulgo pessima mi-
sta bonis.

Est aut & semper fuit efficax di-
uina voluntas, nihilq; cõtra eã
(quamuis aliquid præter eam)
fieri potest. Ita semper ea impletur,
& hoc fit aut à creatura, dum bene
ea facit, aut de creatura, dũ ipse de
malè faciẽte ordinat vt vult. Quod
autem præter dei voluntatem ali-
quid fieri posse dicimus, cum tamẽ
ei nihil resistere valeat, id intelli-
gendum est, quantum ad ipsius per-
missionẽ attinet, id quod fit, dum
etiam cõtra eius præcepta, vel pro-
hibitiones quippiam instituitur.
Hinc obsequuntur diuinæ volunta-
ti etiam mali: quia resistentes vo-
luntati eius, quæ præceptum, vel
prohibitio dicitur, ea faciunt, vnde

VO-

43
LIBER I.

144

voluntas eius quæ ipse est, semper
inuieta permaneat. Neq; etiã deus
omnia quæ præcepit vel prohibuit,
ita fieri absolutè voluit, sed in ple-
risq; ad modum nolētis se habuit,
vt patet in præcepto de immolan-
do Isaac, & de curatis leprosis, & de
alijs plerisq; generis eiusdem.

DIST. 48. Periocha.

Velle dei & nostrum quanto discri-
mine distent,

Quàm varijsq; cupi res queat vnã
modis.

Inter voluntatem dei & hominis
tantum interest, vt contingat
quandoq; aliquem mala volun-
tate velle id, quod deus bene vult,
vt si filius malus patrem mori ve-
lit, quem & deus mori vult. Et con-
tra quandoq; eueniat, vt quis bona
voluntate velit id, quod deus non
vult, vt si bonus filius patrem ve-
lit viuere, quæ deus vult mori. Quo-
fit, vt bona volūtas nostra nō sem-
per conformetur voluntati dei in

D 7

ijs re

DE RERVM CREA,
iis reb. quæ volūtati subiectę sunt.
Cōtingit verò quādoq; vt & dei vo-
luntas per malam hominis volun-
tatem impleatur, vt in crucifixiōe
domini Iesu patet, non quidē quasi
actum Iudæorum malum deus vo-
luerit, sed quia Christi passiōē bo-
nam expetiuit. Atq; hoc modo etiā
viris bonis dominica passio, intui-
tu voluntatis dei, & nostri redem-
ptionis placuit, etsi nō intuitu cru-
ciatus sui, sicq; de eodem (sed nō ob
idem) lætabantur & tristabantur.
Sanctorum autem passiones confi-
militer & ipsæ bona voluntate &
mala appeti potuerunt. Verūm hoc
inter istorum & Christi passionem
interest, q̄ nō vt Christi, sic & isto-
rum passio est nostrę salutis causa.
Hanc verò salutem Christus nobis
concedere dignetur, is qui cum pa-
tre & spiritu sancto viuit & regnat
deus per omnia secula seculorum.

Libri primi finis.